

Kam jsme, zatím, došli

WHERE WE HAVE COME SO FAR

Náklady na pěstování cukrové řepy nám postupně rostou. Naštěstí roste zároveň s tím i výše dosahovaných hektarových výnosů. Cukernatost v období let 2018–2022 poměrně výrazně kolísala a tím zásadně ovlivnila i dosažené výnosy po přepočtu na 16% cukernatost (tzv. výnosy standardní řepy). Průměrné realizační ceny pěstitelů však ne zcela kompenzují nárůst cen vstupů, což ovlivňuje rentabilitu pěstování u průměrných pěstitelů. Ekonomika pěstování cukrové řepy je významně závislá na přímých platbách, doplňkových národních platbách a dobrovolné podpoře vázané na produkci (VCS). Tyto podpory výrazně ekonomiku pěstování cukrové řepy ovlivňují. Při jejich obhajování je třeba vydvihnout snahu všech zúčastněných, pěstitelů i zpracovatelů řepy, o pokračování podpor.

Velké poděkování, nejen v tomto směru, patří Ing. Martinovi Pýchovi a jím vedené Komoditní radě cukrovka–cukr při Agrární komoře ČR. Na národní úrovni představuje vlastně jedinou možnost setkávání zástupců a zpracovatelů u jednoho stolu k řešení aktuálních problémů odvětví. Děkujeme zároveň Ing. Štěpánu Kalovi, MBA Ph. D., a jeho spolupracovníkům z ÚZEI za rychlé poskytnutí údajů o ekonomice pěstování cukrové řepy, které představil mimo jiné na valné hromadě SPC Čech v Bezně.

Náklady na pěstování cukrovky postupně rostou. Podle dostupných údajů v roce 2019 překročily 60 tis. Kč·ha⁻¹ a nadále se zvyšují až na současných 70 tis. Kč·ha⁻¹. Na struktuře celkových nákladů se významně podílejí ostatní přímé náklady, pracovní náklady, náklady pomocných činností a režie, případně služby.

Spektrum nákladů je u jednotlivých respondentů velmi široké a pohybuje se přibližně v rozmezí 50–95 tis. Kč·ha⁻¹.

Ekonomiku pěstování výrazně ovlivňuje výkupní cena cukrové řepy, respektive garance její minimální ceny. Pro pěstitele je mimořádně důležitá především minimální garantovaná cena bez různých příplatků a vzorec pro případný doplatek podle vývoje cen na trhu s cukrem.

Cena průmyslových výrobců (cukrovarů) podle údajů ČSÚ na konci září 2023 byla 23,18 Kč za kilogram cukru. Domnívám se tedy, že existuje možnost realizovat cukrovou řepu za uspokojivou rentabilní cenu, v to doufáme. **Cena cukru nebyla nikdy od roku 2012 vyšší a od října 2022 vykazuje trvalý růst** (s výjimkou března, kdy cukr stál 22,66 Kč·kg⁻¹, a dubna, kdy byla jeho cena 22,16 Kč·kg⁻¹). Tato situace dává pěstitelům velkou naději na dobré zpeněžení své produkce.

Podle informací z CIBE se v celé EU pohybují ceny cukrové řepy při 16% cukernatosti pro sklizeň 2024 i výrazně nad 1 100 Kč·t⁻¹ (po přepočtu). Cena, kterou nyní nabízí nejsilnější společnost u nás, je tedy se svými 920 Kč·t⁻¹ nejnižší v Evropě.

Můžeme doufat, že bude platit princip doplateků, který si cukrovarnické společnosti stanovily. Aby toto pravidlo nebylo jednostranným aktem, určitě by oběma stranám prospělo využití článku nařízení EP a Rady (EU) 2017/2393, jeho čl. 172a, o sdílení hodnoty, který hovoří o tom, že zemědělci, včetně sdružení zemědělců, a jejich první kupující se mohou dohodnout o sdílení hodnoty, včetně tržních bonusů a ztát, jež stanoví, jak má být mezi ně rozdělen případný vývoj příslušných tržních cen. V praxi by to znamenalo hledat řešení, kdy nad sjednanou garantovanou cenu by byl stanoven předem smluvený vzorec řešící cenový vývoj.

V poslední době se citlivým tématem stal Zákon o významné tržní síle. Zpracovatelé i pěstitelé, resp. jejich zástupci, absolvovali jednání na Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v Brně a Praze. V tuto chvíli známe jen názory úřadu z ústního jednání. Brzy, doufáme, bychom měli obdržet i písemné stanovisko této instituce.

Pěstování cukrové řepy se v budoucnu bude potýkat s dopady Zeleného šílénství, které může vést k výraznému snížení intenzity produkce a může dojít až k návratu extenzivního zemědělství. Výrazný podíl na tomto stavu by měl zejména úbytek účinných látek bez adekvátní náhrady. Další neznámou, v našem případě, jsou dopady Erozní vyhlášky na plochy umožňující pěstování cukrovky.

Pěstební plocha řepy se v Česku dlouhodobě pohybuje v rozmezí 60–62 tis. ha, výjimkou byl hospodářský rok 2018/2019 s plochou 66 tis. ha. Výměra 62 tis. ha je důležitou hranicí pro setrvání

cukrovky v systému VCS. Všichni zúčastnění se snaží udržet tuto plodinu v tomto systému, který má mnoho pozitivních přínosů jak pro pěstitele, tak i pro zpracovatele.

Naší snahou, vzhledem k problematice ukládání CO₂, musí být šíření informací o tom, že cukrová řepa je v tomto ohledu téměř zázračnou plodinou. Má schopnost uložit 21 t CO₂ na hektar a vyprodukovat z téže výměry 14 t O₂, což zajistí kyslík pro dýchání jednoho člověka na 59 let. Tyto hodnoty jsou v porovnání s ostatními kulturními plodinami výrazně nejvyšší. Pro ilustraci: např. hektar lesa uloží jen 6 t CO₂ a vyprodukuje 4 t O₂.

Dalším společným úkolem musí být podpora povinného přimíchávání biosložky do paliv, a to oproti současným palivům E5 na vyšší úrovni 10% podílu ethanolu. Podle situace v okolních státech a výroby bioetanolu z obilí a kukuřice původem z Ukrajiny platí toto opatření v mnoha státech už nyní a od 1. 1. 2024 se chystá v dalších.

Cukrová řepa z agronomického pohledu v roce 2023 a 2024

Cukrovka si v letošním roce prošla opět zatěžkávací zkouškou z pohledu pěstitelské praxe. Začátek vegetace byl na jaře oproti jiným ročníkům velmi pomalý. Když se teplota vzduchu a půdy zvýšila, začalo deštivější počasí. V období optimálního výsevu cukrovky, přibližně od 25. 3. do 10. až 15. 4., bylo zaseto jen velmi málo porostů. Řepa byla vysévána spíše časněji, některé porosty měly pěkný start, mnohé se však trápily s půdním škraloupem. Nejčastěji v případech, kdy ihned do 24 hodin od zasetí přišel déšť. Optimální stav v porostech moc vidět nebyl, ale byly světlé výjimky, např. na Kolínsku a Čáslavsku. Zbytek ploch byl doséván po 15. 4., řepy seté v tomto období v první vlně byly zaseté do vyhřáté půdy, ještě do vláhy a měly rychlý start během jednoho týdne. Takové mohou dosahovat a dosahují i nadprůměrných až rekordních výnosů 90–100 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti. Poslední cukrovky seté koncem dubna nebo i v květnu proti tomu zázraky asi neposkytnou, jelikož po zasetí panovalo silné sucho, následně etapovitě vzejít s mezerovitými porosty na hraně přesevu. Malé plochy byly přesety. V polovině listopadu, zdá se, vypadají porosty cukrové řepy velmi pěkně, chrást je stále zelený, zdravý, s potenciálem alespoň průměrného až mírně nadprůměrného výnosu, v rozmezí za Českou republiku 72–75 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti, a snad uspokojivou realizační cenou. Řepa ukazuje, že je plodinou pozvolnou, dokáže přirůstat po celý rok až do prvních mrazů a i zprvu nepěkné porosty umí nakonec pozitivně výnosově překvapit! Nejdůležitější v současné době je, že cukrovka je komoditou plně likvidní, udržitelnou, se zájmem pěstitelů o její pěstování v roce 2024!

Na prahu nového roku si tak přejme pevné zdraví, zdravý rozum a korektní vztahy mezi pěstiteli a zpracovateli a cukernímu sektoru mnoho úspěchů.

Otakar Šásek, Svaz pěstitelů cukrovky Čech